

Shell-adviseur en hoogleraar Steven de Bie pleit voor biodiversiteitsbeleid:

‘Bedrijven moeten meer rekening houden met ecosystemen’

Wereldwijd neemt het aantal planten- en diersoorten in hoog tempo af. De belangrijkste oorzaak voor het verlies vormen de activiteiten van de mens. Het behoud van biodiversiteit is een voorwaarde voor het voortbestaan van ons leven. Steven de Bie, hoogleraar biodiversiteit én werkzaam als *senior environmental advisor* bij Shell vindt dat bedrijven zo snel mogelijk hun ecologische footprint in kaart moeten brengen.

Tekst: Loes Elshof

‘**H**et ecosysteem is het samenspel tussen bodem, water, lucht en organismen. De organismen zijn bacteriën, schimmels planten en dieren. Al deze elementen – biotisch en abiotisch – laten samen het systeem functioneren. We moeten deze ecosystemen op een duurzame wijze gebruiken. Er moeten zo min mogelijk verstoringen optreden om de gebruiksfunctie van het gebied voor levende organismen te behouden,’ zegt Steven de Bie, hoogleraar biodiversiteit aan de Universiteit van Wageningen. De Bie is in 1992 voor Shell gaan werken en houdt zich bezig met advies, strategie en beleid over onder andere biodiversiteit. Zijn uitdaging bestaat uit het vinden van oplossingen voor bedrijven die de impact van hun activiteiten op kwetsbare en unieke ecosystemen zoveel mogelijk willen beperken. De Bie: ‘Mensen zijn afhankelijk van ecosystemen voor hun voortbestaan. Maar ook

Boortoren voor de amelandse kust "De Monarch" genaamd, boort een nieuw gat in het gasveld onder Oost ameland.

FOTO: HOLLANDE HOOGTE

bedrijven hebben ecosystemen hard nodig, onder andere om hun markten te blijven ontwikkelen. Kijk naar de farmaceutische industrie die afhankelijk is van de aanwezigheid van genetisch materiaal uit de natuur. De meeste bedrijven maken ruim gebruik van 'ecosysteemdiensten' voor hun kernactiviteiten. Dat is heel direct het geval in de mijnbouw of bij baggeractiviteiten, maar gebeurt ook door inname van grondwater voor fabricageprocessen. Daarnaast gebruiken ondernemingen ruimte. Verder betrekken ze energie uit de ecosystemen of produceren afval of emissies naar water en lucht. De activiteiten kunnen voor extra geluid en licht in de omgeving zorgen.

'Er zijn verschillende lenzen waardoor je kunt kijken naar problemen rond 'planet', (ecosystemen - Red.), één daarvan is de biodiversiteit. Sommige activiteiten die goed zijn vanuit het oogpunt van maatschappelijk verantwoord ondernemen – de sociale

kant – zijn nadelig voor de biodiversiteit (bijvoorbeeld werkgelegenheid versus milieuschade). Bedrijven die zeggen: 'wij werken aan vermindering van de CO₂-uitstoot' doen niet genoeg. Bij biodiversiteit kijk je breder. Het gebruik van natuurlijke hulpbronnen moet je beperken, emissies verminderen. Het klimaatprobleem is zeer belangrijk. Maar vraag je ook af of het noodzakelijk is dat je een bedrijf vestigt in de buurt van een natuurgebied of kun je terecht op bestaand industrieterrein?'

Regenwater gebruiken

'Kijk eens naar de *waterfootprint* van de bedrijfsactiviteiten. Misschien heeft de Nederlandse wetgever toestemming gegeven om 2 miljoen liter water uit de ondergrond op te pompen, maar verderop zorgt dit voor verlaging van het waterpeil in een natuurgebied, waardoor verdroging kan optreden. Dit heeft gevolgen voor de organismen in het natuurgebied. Moet je voor deze activitei-

ten zoetwater of zelfs drinkwater gebruiken? Je zou kunnen denken aan het recyclen van water of meer regenwater gebruiken in plaats van schoon grondwater. Nederland gaat nog veel te onzorgvuldig om met drinkwater.' De Nederlandse wetgeving vertoont hiaten als het gaat om het behoud van biodiversiteit, meent De Bie. 'Er is bijvoorbeeld geen wet- en regelgeving rond het effect van licht op biodiversiteit. Daar is nog niet over nagedacht, terwijl de vraag is of het nodig is dat gebieden dag en nacht verlicht zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor industriegebied Moerdijk dat in de nabijheid van natuurgebied de Biesbosch ligt. In natuurgebieden is behoefte aan donkere nachten en zoveel mogelijk stilte.' Er zijn creatieve oplossingen voorhanden, zo bewees een bedrijf dat precies in de vliegroute van trekvogels ligt. Door groene verlichting op de site te gebruiken in plaats van wit licht, ondervindt de trek van deze vogels geen verstoring. 'Lichttechnologie biedt mogelijkheden voor een flexibele verlichting, met behulp van bewegingssensoren: gewone, groene verlichting én schijnwerpers met groen licht als noodlicht.' In Nederland – een van de meest lichte plekken op aarde – is volgens De Bie een wereld te winnen. Maar ook voor andere biodiversiteitsrisico's moet veel meer aandacht komen van het bedrijfsleven; klimaatverandering, vervuiling door menselijke activiteiten en de versnippering van (natuur)landschappen. 'Je mag je afvragen of het nodig is dat elk dorp of stad in Nederland een eigen bedrijventerrein heeft.'

Ambitieuze aanpak

Biodiversiteit staat hoog op de internationale politieke agenda. 2010 was het internationale jaar

van de biodiversiteit. De Verenigde Naties voeren een groot biodiversiteitsprogramma uit. Voor het bedrijfsleven zijn er veel inspanningen vanuit het Europese initiatief 'TEEB' (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*). In Nederland heeft de Milieuraad in 2010 steun uitgesproken voor een ambitieuze aanpak door middel van 'stopzetting van het verlies van biodiversiteit in 2020, herstel voor zover mogelijk en bijdragen aan het tegengaan van het mondiale verlies aan biodiversiteit'. Nederland heeft een *taskforce* onder leiding van Hans Alders die de regering adviseert over biodiversiteit.

Het thema biodiversiteit past goed binnen het systeem van Responsible Care in de chemie. Vanuit deze structuur nemen chemiebedrijven hun verantwoordelijkheid en zetten verbeteringen in gang op het gebied van duurzaam ondernemen. Steeds meer bedrijven, waaronder in de farmaceutische en olie- en gaswinning, nemen het thema enthousiast op. Maar we moeten nog veel meer bedrijven bewustmaken van het biodiversiteitsprobleem, meent De Bie.

'Nederland houdt niet op bij de grens. De footprint van de Nederlandse bedrijven bevindt zich voor 80 procent in het buitenland. Om het probleem aan te pakken, moet je met alle partners in de keten samenwerken: wetenschappers, bedrijven en de wet- en regelgevers. Intensief overleg met alle *stakeholders* is van groot belang. Richt in de vroegste fase van projecten aandacht op de *non technical risks* door je bijvoorbeeld af te vragen: wat vindt de samenleving? Het is belangrijk om proactief aan de slag te gaan met partners en pas daarna je activiteiten uit te werken.' Een goed voorbeeld uit de Neder- ▶

'De Nederlandse wetgeving vertoont hiaten als het gaat om het behoud van biodiversiteit'

'Je moet het duurzaamheidsbeleid afstemmen op de algemene ambities van het bedrijf'

gebied actieplannen op waarin alle milieurisico's in kaart worden gebracht, waaronder de biodiversiteit. Vervolgens wordt een scala aan activiteiten opgezet die de schadelijke gevolgen zoveel mogelijk beperken of compenseren. Dit gaat meestal heel goed. We sluiten overeenkomsten met internationale en lokale natuurorganisaties over financiering van onderzoek of natuurbehoud.'

Biodiversiteitsbeleid

In Nederland is De Bie bezig met een biodiversiteitsactieplan voor de vestiging in Moerdijk.

Voor hem is Shell een koploper in het biodiversiteitsbeleid, maar ook andere grote concerns zoals Dow maken er naam mee. Ton Bruin, *regulatory affairs leader* bij Dow, heeft het thema in zijn takenpakket. Hij noemt een aantal acties die de onderneming in het belang van biodiversiteit onderneemt. 'Dow sponsort al langer natuurgebieden in Zeeuws-Vlaanderen, evenals onderzoek naar het effect van de productieactiviteiten op de natuurlijke omgeving. We zijn ondertekenaar van de Zeeuwse "Coalitie Biodiversiteit 2010" en werken aan een biodiversiteitsplan. Dankzij deze coalitie is er intensiever contact met natuurorganisaties.'

Bruin vervolgt: 'We proberen bijvoorbeeld te zorgen voor meer biodiversiteit in onze groenstroken. Ook houden we bij het maaien van gras, maar ook bij de planning van projecten rekening met broedperiodes. Samen met andere industrieën brengen we de dier- en plantensoorten op de bedrijfsterreinen in kaart en werken mee aan een project om het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verharde oppervlakten te verminderen.'

Footprint

De Bie: 'Het is logisch dat internationale, zichtbare bedrijven, waarmee een bepaalde kwets-

baarheid gepaard gaat, sneller aan de slag gaan met biodiversiteit. Je moet het duurzaamheidsbeleid afstemmen op de algemene ambities van het bedrijf. Als je geen koploper bent in je markt, dan zul je dat ook niet gauw zijn op het gebied van biodiversiteit.' De Bie hoopt dat bedrijven – zowel grote als kleine – zo snel mogelijk hun eigen footprint op de ecosystemen in kaart brengen voor de totale productieketen: een brede analyse van het gebruik van natuurlijke hulpbronnen tot en met de emissies, afval en gebruik van het product. 'Hoe groot is de invloed van je bedrijf op de omgeving, wat is de invloed op de ecosysteemdiensten? Kijk heel goed naar wat er up- en downstream gebeurt. Dat kan soms heel lastig zijn, zeker in de chemie, want het is soms heel moeilijk vast te stellen waar stoffen uiteindelijk vandaan komen en hoe deze worden geproduceerd.'

'En als er duidelijke negatieve effecten zijn, en dat is moeilijk vermijdbaar, probeer dan deze

zoveel mogelijk te compenseren,' stelt De Bie. Hij heeft daarbij als hulpmiddel een compensatiebank voor ogen waar bedrijven – net als bij CO₂ – hun schadelijke effecten op de biodiversiteit kunnen verhandelen. 'Je kunt biodiversiteit een prijs toekennen. Het zal niet lang meer duren of er komen boetes voor bedrijven die onvoldoende doen om hun schadelijke effecten op de biodiversiteit te compenseren.' Voorbeelden van compensaties zijn herbeplanting, de opzet van natuurreservaten of schoonmaakacties en natuuronderzoek. 'Daarnaast heb ik vertrouwen in sectoraal overleg waarbij bedrijven gemobiliseerd worden om de eigen duurzaamheidsrisico's in kaart te brengen. Goede informatie en adviesdiensten zijn onontbeerlijk om hen bij te staan. Door middel van certificering zouden ze aan klanten kunnen laten zien dat zij duurzaam ondernemen. Ondernemingen moeten tot slot transparant communiceren over de resultaten'. ■

STAPPENPLAN

Stappenplan biodiversiteitbeleid voor bedrijven van het initiatief TEEB (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*):

- ▶ Identificeer de impact en afhankelijkheid van uw bedrijf op biodiversiteit en ecosystemen.
- ▶ Benoem bedrijfsrisico's en kansen die hiermee verbonden zijn.
- ▶ Ontwikkel een informatie- en meetsysteem voor biodiversiteitsrisico's.
- ▶ Neem actie om risico's voor de biodiversiteit te vermijden en te verminderen.
- ▶ Inventariseer mogelijkheden om de kansen rond het biodiversiteitsvraagstuk te benutten, zoals kostenefficiëntie, nieuwe producten en nieuwe markten.
- ▶ Integreer bedrijfsstrategie en acties met andere corporate initiatieven rond maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- ▶ Werk samen met bedrijven en stakeholders bij de overheid, NGO's en in de samenleving om biodiversiteitsbeleid te ontwikkelen en te begeleiden.

landse situatie vindt De Bie de uitkomst rond de gasboringen in de Waddenzee. 'Daar heeft het bedrijfsleven volop meegewerkt om te kijken naar een duurzaam gebruik van de natuurlijke hulpbronnen. Na brede discussie is een compromis gevonden voor het boren naast het natuurgebied in plaats van er in. Er is een onafhankelijke monitoring die de hand aan de knop houdt.' 'Het is een leerproces voor ondernemingen,' beaamt hij. 'Je mag niet aannemen dat oplossingen – zoals die zijn getroffen voor de Waddenzee – zomaar wereldwijd worden overgenomen.' De Bie signaleert wereldwijd mooie initiatieven zoals de financiering van natuurbehoud in moerassen rond de Golf van Mexico. 'Een afspraak van vóór de ramp rond het BP-olieplatform. De vraag was: hoe kun je een moerasgebied goed beheren en op de bedrijfslocatie toch goed presteren?' 'Shell stelt voor het aangaan van nieuwe projecten in gevoelig